

2.2. Wymiar społeczny w odpowiedzialnym inwestowaniu – warto pokonać dodatkową milę

dr hab. Robert Sroka

Partner oraz Head of Value Enhancement Team w funduszu Abris Capital Partners; Członek Zarządu Sustainable Investment Forum Poland – POLSIF; Członek Katedry Przedsiębiorczości i Etyki w Biznesie Akademii Leona Koźmińskiego

Odpowiedzialne inwestowanie oznacza, że inwestorzy, dbając o realizację swoich celów inwestycyjnych – a więc minimalizację ryzyka oraz osiąganie jak najwyższych zwrotów – pokonują w swoim procesie inwestycyjnym dodatkową milę. A jest nią uwzględnianie w decyzjach inwestycyjnych również ich wpływu społecznego i środowiskowego.

Obydwa te obszary wpływu są ze sobą powiązane. Wydaje się, że pierwszym w kolejności uwzględniania powinien być jednak wpływ społeczny. Nawet jeśli myślimy o zmianach klimatu, to często konkretnie o tym, jaki mają one wpływ na człowieka. Czyli o elemencie społecznym. Z drugiej strony wiele inwestycji w zakresie reagowania na zmiany klimatu nie zostało zrealizowanych przez opór społeczny. Dlatego przeobrażenia gospodarki nie są możliwe bez uwzględnienia kontekstu społecznego, czyli bez zadbania o **sprawiedliwą** transformację. A jest to pojęcie zawierające cały szereg zagadnień społecznych.

Jednym z głównych punktów odniesienia dla branży inwestycyjnej, będących źródłem standardów odpowiedzialnego inwestowania, jest globalna organizacja Principles for Responsible Investment (PRI)⁵².

52 PRI | Home (unpri.org), dostęp 05.09.2024.

Organizacja ta zrzesza ponad 5400 właścicieli aktywów oraz zarządzających aktywami o wartości przekraczającej 121 bln dolarów, angażuje nie tylko branżę, ale również interesariuszy społecznych, by wypracowywane przez nią standardy pozwalały adresować kluczowe wyzwania dla inwestorów, również te w sferze społecznej.

Principles for Responsible Investment do obszaru społecznego zalicza takie zagadnienia, jak: prawa człowieka; różnorodność, włączanie i równe szanse; rotacja pracowników oraz zatrzymywanie talentów; zarządzanie zasobami ludzkimi; standardy pracy; bezpieczeństwo i higiena pracy; wolność zrzeszania się oraz relacje ze związkami zawodowymi i przedstawicielami pracowników; relacje ze społecznościami lokalnymi. Ale również, co warto zaznaczyć, w PRI w zakresie społecznym zwrócono uwagę na takie obszary, jak: satysfakcja klienta; ochrona danych i prywatności; komunikacja marketingowa; wprowadzająca w błąd komunikacja sprzedażowa (*misselling*); bezpieczeństwo i odpowiedzialność za produkty oraz usługi; zarządzanie łańcuchem dostaw⁵³.

53 UN PRI, *Guide for limited partners: responsible investment in private equity*, 2020, <https://www.unpri.org/private-equity/guide-for-limited-partners-responsible-investment-in-private-equity/5657.article>, dostęp 05.09.2024.

Zatem dostrzec można kilka wymiarów działań inwestorów, w których zaleca się uwzględnianie czynników społecznych w podejmowaniu decyzji inwestycyjnych i monitoringu portfela inwestycyjnego. Jest to odpowiedzialność za:

- a. oferowane produkty i usługi;
- b. własnych pracowników oraz bezpieczne warunki pracy;
- c. prawa człowieka i standardy pracy w łańcuchu dostaw;
- d. wpływ na społeczność.

Fundamentem obszaru społecznego w jego wszystkich wymiarach są bezsprzecznie prawa człowieka z ich podstawowym źródłem, jakim jest etyczna zasada godności. Oznacza ona, że każdemu człowiekowi należy się szacunek z tej racji, że jest człowiekiem. „Powszechna Deklaracja Praw Człowieka”⁵⁴ jasno stwierdza, że wszyscy ludzie rodzą się wolni i równi w swej godności i w swych prawach. W tym dokumencie czytamy również, że każdy człowiek ma prawo do życia, wolności i bezpieczeństwa swej osoby. Każdy ma prawo do urlopu i wypoczynku, w tym do rozsądnego ograniczenia godzin pracy i okresowych płatnych urlopów. Prawa człowieka stanowią fundament dla standardów społecznych w odpowiedzialnym inwestowaniu i powinny być uwzględniane przy podejmowaniu każdej decyzji inwestycyjnej.

W zakresie praw człowieka organizacja PRI wypracowała szereg praktycznych dokumentów, które podpowiadają inwestorom, jak uwzględniać ten obszar w politykach i decyzjach inwestycyjnych. Principles for

54 UNESCO, *Powszechna Deklaracja Praw Człowieka*, https://www.unesco.pl/fileadmin/user_upload/pdf/Powszechna_Deklaracja_Praw_Czlowieka.pdf, dostęp 05.09.2024.

Responsible Investment zwraca szczególną uwagę na znaczenie praw człowieka w transformacji gospodarczej, nierównościach dochodów, zapewnieniu godnej pracy, zapobieganiu współczesnemu niewolnictwu oraz realizacji działań w zakresie różnorodności, sprawiedliwego traktowania i inkluzywności (DEI – *diversity, equity, inclusion*)⁵⁵.

Szczególnym obszarem społecznym wskazanym przez PRI, o którym relatywnie niewiele znajdziemy w dokumentach inwestorów, ale również spółek znajdujących się w ich portfelach, jest wpływ produktów i usług na społeczeństwo oraz powiązane z tym zagadnieniem odpowiedzialność za produkty i usługi, a także uczciwa komunikacja marketingowa. To poprzez produkty i usługi inwestorzy oraz ich spółki mają największy wpływ na społeczeństwo. Warto zadawać pytania o ten wpływ nie tylko w takich branżach, jak chemiczna, medyczna, spożywcza, rolnicza czy finansowa. Ale również technologiczna. Czy wprowadzane na rynek produkty i usługi w tej branży nie przyczyniają się do uzależnień, czy stosowane algorytmy nie prowadzą do depresji, zaburzeń psychicznych, izolacji? Czy algorytmy sklepów internetowych nie dopuszczają się manipulacji, wykorzystywania najsłabszych i najbardziej podatnych, w tym osób starszych i dzieci? Niezmiennie w zakresie analiz w obszarze społecznym pozostają również zagadnienia związane z warunkami pracy i bezpieczeństwem pracy.

Jedną z grup inwestorów, która ma do odegrania istotną rolę w podnoszeniu standardów społecznych podczas procesu inwestycyjnego, jest sektor *private equity*. Szczególny wpływ tego sektora wynika z możliwości bliskiej współpracy ze spółkami, w które fundusze *private*

55 UN PRI, *Adopting a Strategic Approach to Human Rights and Social Issues Policy*, 2023, <https://www.unpri.org/download?ac=19589>, dostęp 05.09.2024; UN PRI, *An Introduction to Responsible Investment: Human Rights*, 2024, <https://www.unpri.org/introductory-guides-to-responsible-investment/an-introduction-to-responsible-investment-human-rights/12026.article.>, dostęp 05.09.2024.

equity inwestują, nabywając nierzadko pakiet kontrolny. Wpływ funduszy *private equity* na chociażby europejski biznes i aspekty społeczne jest istotny. W spółkach kontrolowanych przez fundusze *private equity*, których jest ponad 27 600, pracuje 11 mln pracowników. To więcej niż populacja Czech czy Szwecji. Jest to 5% wszystkich pracujących w Europie. Tylko w 2022 roku spółki należące do funduszy *private equity* stworzyły ponad 450 tys. nowych miejsc pracy⁵⁶. A to już świadczy o znacznym wpływie społecznym.

Przedstawiciele funduszy *private equity* często zasiadają w radach nadzorczych spółek portfelowych, obsadzają kluczowe stanowiska w firmach oraz mają możliwość lepszego rozumienia sytuacji danej spółki. Dzięki temu nie tylko identyfikują wyzwania, ale mogą zaproponować bardziej efektywne rozwiązania realnie poprawiające obszary społeczne. To nie tylko analiza wskaźników społecznych, ale dedykowane budżety na inwestycje kapitałowe (CAPEX) dla poprawy bezpieczeństwa, wdrażania zasad DEI, zwiększenia kompetencji komunikacyjnych zarządu, wdrażania polityk praw człowieka oraz analizy łańcucha dostaw, przede wszystkim zaś – zadbania o bezpieczeństwo produktów i etyczną komunikację marketingową. Te działania pozwalają nie tylko na minimalizację ryzyka, ale także na budowanie wartości i osiągnięcie lepszego zwrotu z inwestycji.

Obszar społeczny jest jednym z najtrudniejszych do uwzględniania z uwagi na jego złożoność, trudność w opomiarowaniu i nieuchwytny element „humanistyczny”. Ale jednocześnie jest fundamentalny, gdyż dotyczy zarówno całych grup ludzi, jak i poszczególnego człowieka. Jego uwzględnianie w procesie inwestycyjnym wymaga ustanowienia odpowiednich procesów zarządczych (*governance*) oraz kształtowania etycznej kultury inwestycyjnej.

Pomimo wielu aspektów wiążących się z kwestiami społecznymi, które już są lub powinny być uwzględniane w procesie inwestycyjnym, przed inwestorami stoją kolejne istotne wyzwania związane chociażby z ryzykiem łamania praw człowieka przez produkty i usługi bazujące na sztucznej inteligencji, z negatywnym wpływem społecznym innowacyjnych modeli biznesowych, z migracjami, konfliktami zbrojnymi, polaryzacją społeczną, starzejącym się społeczeństwem czy powiększającymi się nierównościami społecznymi. Zatem w obszarze społecznym inwestorów czeka kolejna, dodatkowa mila do przejścia. Jak jednak pokazują badania, nagrodą za ten wysiłek są wyższe zwroty z inwestycji.

56 Invest Europe, *Private Equity at Work: Employment & job creation across Europe*, Research 2024, Brussels.